

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre ..... 16 kor.
 Negyedévre ..... 4 «
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre ..... 20 kor.
 Negyedévre ..... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre ..... 24 kor.
 Negyedévre ..... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaszolgáltatásáért
 vagy megőrzéséért nem vállal felelősséget.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Küzdelem a privilégiumért.

Régi és immár eldöntött küzdelem ujul meg ismét a békességre szorult országban, amelynek a haladása, fejlődése attól függ, hogy meg tudják-e érteni a vezetők a kornak a jellegét, amely nem a szétválasztásban, hanem a szervezkedésben és az erők tömörítésében keresi az üdvöt.

Legujabban a véres kardot a debitum auszugale érdekében hurcolják szerte az országban. Mi is az a »debitum auszugale«? Hát ennek még magyar neve sincs, ez a könyvkivonati tartozás, amelynek a hatvanhetes törvényhozás a maga bájos egyszerűségében privilégiumot adott. Amikor a negyvennyolc megteremtette a teljes jogegyenlőséget, arra a felbredt erőhöz jutott nemzet az új rendelkezés naivitásában a polgári perrendtartás keretében a bejegyzett kereskedőknek azt a jogot statuálta, hogy könyveikbe bevezetett adósukat ezen könyvek székhelyére idézhetik bíróság elé, holott a perjogi illetékességnek általános szabálya, hogy személni kötelezettség tárgyában mindenki a bíróság előtt pörölkendő, amelynek területén lakik.

Ezzel homlokegyenest ellenkezik a mai rend, amely privilégiumot adva a bejegyzett kereskedőknek, feljogosította azt, hogy perbeli felét oda idéztesse, ahová akarja. Mi volt ennek a privilégiumnak

a következménye, arról sokat tudnak beszélni a könyv- és gépügynökök által elszédített vidékiek, akik megvették az árut és arra ébredtek fel, hogy egy napon megkapták a budapesti járásbíró ítéletét, arra két hétre pedig a más, a császári ítéletet, amire ismét két hét múlva megjött a végrehajtó, rá pedig ismét két héttel az árverés s ment föld, ingóság a kótyavetyére.

Plósz Sándor, ez az európai tekintélyű perjogász, a Széll-kormány idejében terjesztette elő perrendtartási javaslatát, amelyből törölte a könyvkivonati perek különös illetőségét, megszüntetni óhajtván az elméletileg nem indokolható, gyakorlatilag káros intézkedést, amit bőven kihasználta hosszú életben léte alatt a nem jóhiszemű kereskedelem.

Ebbe a merkantilis tulkapásaihoz görccsösen ragaszkodó körök már 1902-ben sem tudtak megnyugodni, amíg a mezőgazdasági szervezetek, amelyek a gyengébb osztályok védelmét követelik a politikai, a gazdasági és a jogi élet terén, melegen üdvözölték a reformot, a mely fájó sebet gyógyította a kiuzsorított szegény és elhagyatott népnek, a fővárosi áruuzsora terhe alatt nyögő kis embernek, akinek a sorsában osztozódik a vidéki középosztálybeli is, akinek ép úgy a nyakába zudul a budapesti, csakis nagy anyagi áldozatokkal kivéd-

hető bírósági idézés és annak minden súlyos következménye.

A Plósz-féle javaslatnak ez a rendelkezése meg van a Székely Ferenc igazságügyminiszternek most bizottsági tárgyalás alatt levő javaslatában, amely ismét hadrendbe állította a merkantilis tábor, amely nem a munkára alapítja a maga boldogulását, hanem az erkölcsi és jogi élet hézagain keresztül bocsátja le gyökereit a mindennapi életbe, hogy abból a maga kincseit megszerezze. Ugyanaz a harc indul meg újból, amely egyszer csatáját már elveszítette, ma ismét ellenzéke támad a privilégium eltörlésének és ezzel együtt feltámad Magyarországon egy had, amely önző érdekből hadat izen a jogegyenlőségnek.

Azt hisszük, hogy ennek a harcnak az eredménye kétségtelenül azzal végződik, amivel befejeződött a Széll-kormány idejében, hogy t. i. megszűnik az ugynevezett debitum auszugale szabadalmazott illetősége és a kereskedő nem kereskedővel támadt jogügyében alperesnek és felperesnek egyenlő joga lesz. Ez elemi követelménye a jogegyenlőség iskolájának amelyben tanítómesterek ismét csak gazdátársadalmi szervezetek voltak és amelyeknek ezt a tulsó oldalon megbocsátani nem tudják, mert a tulsó oldal tulságosan szereli a könnyítéseket, a mellső és hátsó ajtókat.

A perrendtartás sorsa talán eldől

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

REMÉNY.

Halászdrama 4 felvonásban. Irta: Heyermans Hermann, fordította: Hevesi Sándor. A Szigligeti színházban először adták 1910. október 7-én.

A ki kacagni, mulatni akar a színházban, az ne nézze meg a Reményt. Nincs ebben egy szemernyi derű, egy pillanatnyi időre sem villan át a darabon a humor. Remény a címe, de a reménytelenség keserősége ül nyomasztólag az egész cselekményen, az összes jellemeken.

A »Remény« a gazdag Jansev halászhajótulajdonosnak egy rozszant hajója. Utrakészen áll a hajó és Jansennek még két matrózra volna szüksége. A hajó személyzetét nem fizetésre, hanem »részre« szegődött. Ha jól megy a halászat, legjobb esetben keres a halász egy-egy napra egy forintot és ezért az életével játszik. A kis hollandiai halászfaluban, a hol a cselekmény játszik, minden családnak van kit gyászolni: minden családnak van egy vagy több tagja, a ki a tengerbe veszett.

Johanna, az öreg halászaszany is így vesztette el a férjét és két fiát. Harmadik fia, Károly a haditengerészetnél szolgált. Ott egy feljebbvalóját egyszer megütötte, mert az megrágalmazta az anyjánál élő leányrokonukat, Rózát, a kire pedig Károly mint leendő jegyesére gondolt. Hat hónapot ül érte séppen a Remény indulási idejére jön haza. Durva, goromba em-

ber, a kiben a tengerészek minden nyeresége megtalálható. Más az öccse, Bárend. Ez a fiatal fiu a tenger iránti irtózatban nőtt fel. Az, hogy atyja és két fivére s még annyian a faluból mind a tengeren pusztultak el, reá nézve a tengerre rémitővé teszi. Kész dolgozni akármit, csak a tengerre ne kelljen mennie.

Most jön Jansen az ajánlatával. Károly hamarosan felcsap, a maga módja szeriut gorombáskodik Jansennel, ki is kergeti a lakásából, de a szerződést aláírja. Bárend semmi áron sem akar menni. Anyja azonban a nyereség reményében nagy nehezen ráveszi, hogy a szerződést aláírja. Még leginkább az biztatja, hogy Károly is a hajón lesz. Az utolsó percben azonban Bárend el akar bujni a hajóra szállás elől: megtudta, hogy a Remény korhadt, rozoga alkotmány, melynek biztos a pusztulása. Anyja összeszedi a gyávaságáért, majd ajándékkal kecsegteti, csak hogy hajóra szálljon, mind hiába, a fiu irtózáttal gondol a hajóra és nem megy. Csendőrök jönnek érte s elhurcolják. Anyja pedig szégyenkezik, hogy a fiát csendőrökkel vitték el s nem jut eszébe a fia kétségbeesett kiáltása: Sohasem látsz többé, soha!

Ez az első két felvonás. A harmadik egy viharos, retentő éjszaka. Megtudjuk, hogy a Remény valóban rozoga alkotmány volt; a hajóács, a ki dolgozott rajta, azt mondotta róla, hogy úszó koporsó. Róza retentő aggodalomban van. A Reménynek már baba kellett volna jönnie és még mindig nincs róla hír. Pedig ő és Károly nem várták meg a hajó visszatérése

utánra tervezett esküvőt — s mi lesz vele, mi lesz majd a gyermekkel, ha Károly elvész?

A negyedik felvonás Jansen irodájában játszik. Megjött a hír, hogy a Remény elveszett. Partra vetették a hullámok a hajónak egy darabját és egy holttestet: a szegény Bárendét. Jansent nem hatja meg a kétségbeesés, mely a hír nyomán mindenütt támad. Letagadja, hogy a hajó rozoga volt s elnémit mindenkit, a ki erről csak beszélni mer. A fűdolog, hogy a biztosító társaság most kifizeti a hajóért a 14.000 forint biztosítási díjat. Hat család lett árva — de a 14.000 frt biztos. Johanna megtörtén tesz szemrehányásokat magának, hogy fiát a hajóra üldözte és még ajándékkal fel is ékesítette, mint valami áldozati bárányt. Róza leendő gyermekének sorsa is retentően bizonytalan, hiszen nem részesülhet a csak törvényes gyermekek részére biztosított segélyből s most 16 új árva van, azoknak kell a segély. Hogy azonban jó szívről Jansen tanúságot tehesen, ad Johannának egy kis ételmaradékot, kikötte, hogy az edény visszahozandó, sőt azt is megengedi, hogy tovább is eljárhat hozzá az asszony takarítani.

Cselekmény nincs sok Heyermans színművében, de van annál élénkebb és megrázóbb jellemfestés. Minden egyes alakja olyan mintha az életből a maga igazi valóságában vitték volna színpadra. A hangulat komorsága nem mesterkél: érzi a néző, hogy itt az élet egy darabját látja, még pedig egyik legszomorubb darabját. Kicsi emberek nagy tragédiáját. S az egészenek

most és hisszük, hogy ebben a most alkotandó kodexben többé nyoma sem lesz annak a kedvezésnek, amelyet 1868-ban megadtak eleink abban a meggyőződésben, hogy egy gyenge növényt, a kereskedelmet istápolják, holott ezzel kaput nyitottak olyan visszaéléseknek, amelyeket az egyszerű, de becsületes hatvanhetes törvényhozók elképzelni sem tudtak, mert ők mindig a jobb emberre számítottak, holott az ő becsületes törvényeik végrehajtásából mindenkor a rosszabb emberek húzták ki a maguk illetéktelen hasznokat.

Mezey Mihály

Nagyvárad város kiváló vezéregyéniségét, Mezey Mihály kir. tanácsos, közjegyzőt ma helyezik örök nyugalomra.

Mezey Mihály halála nem csak a város egész lakosságánál keltett őszinte igaz részvétet, hanem a vármegye és az ország különböző részén is meghatározható módon nyilvánul meg a gyászérzete.

A részvét.

A gyászháznál felállított ravatalt a közönség tömegesen látogatta tegnap egész nap, hogy utóljára láthassák a közbecsülésben állott jeles polgárt. A koszorúk halmaza már alig fér a feketével bevont teremben. A részvét látogatók is egymásután keresték fel egész nap a gyászba borult családot.

Részvétáviratokat küldtek: Czifra Kálmán és neje (Mezőkeresztes), Bozsodiné Andriška Stefi (Arad), Sipos Orbán, özv. Kerekes Géza (Szolnok), Szentkereszthy Zsigmond és neje (Budapest), Zrmetzky közjegyző (Szolnok), Bartháék, Szombathy-Klára, Schwartz Géza, gr. Széchényi Viktor, Székesfehérvár. Klobusitzky Tibor, Blayer Lajos, Nadányi Miklós, Kun Gusztáv és neje (Budapest), Lestyán Adorján (Debrecen), Ulrichék (Kolozsvár), Vécsy Pál (Váncsod), Beöthy Dávid (Élesd), Csanak Jenőné (Mezőpeterd), továbbá részvét sürgönyök érkeztek még Budapestről, Miskolcra, Sopronból, Nagybajomból stb.

ott van motivumául az önzés, az emberi kapzsiság, a mely nélkül talán nyomor sem volna a világon. A szegény kis Bárend, a kinek el kell pusztulnia és meg kell érnie rettentő sejtelve megvalósulását, az a hét családapa, a ki vele pusztul, hogy egy önző, kapzsi gazdag a rozsa hajójáért megkapja a néhány ezer forint biztosítási összeget: olyan ellentét, mely minden riktó színezés nélkül, a maga egyszerűségében megírva is megrázó. Ez a reális életből minden tulzással kiragadott kép, a mely annál hatásosabb, mert nem utazik hatásra.

Minden egyes szereplő kész, befejezett egyén, jellem. A kinek csak pár szavas szerepe van, mint a két menházbeli öreg vagy a két halászsasszony, azok is élnek, egyének. A jelenetek nem pointirozással, hanem a való élet hű ábrázolásával igyekeznek a néző figyelmét lekötöni. Olyan természetesen folyik minden egymásból, mint az élet színpadán. Nem a hatásos beállításra fekteti a szerző a fősúlyt, hanem az igazságra. És így ér el akkora hatást, a mely korát csak az igazság érheti el.

Heyerman színművének több magyar fordítása is van. Természetes, hogy ilyenkor mindig a legjobb fordítást kellene elővenni. Hevesi Sándor fordítása a legjobb valamennyi közül, kár volt tehát nem ezt, hanem valami Révész Ferencét használni. Ebben sok minden elvész, ami a Hevesi fordításában ki-magaslak.

Még ebben a gyenge fordításban is nagy sikere volt a nagyváradai bemutatónak. Ha a drámai személyzet valaha ambícióval lépett fel,

Tegnap estig mintegy 40 szebbnél szebb koszorú érkezett a ravatalra. A gyászoló család és rokonokon kívül koszorúkat küldtek: Nagyvárad városa, a hivatásos tűzoltóság, a biharmegyei takarékpénztár, a nagyvárad polgári lövészeget, Knauer Károly és családja, Stern Márton és családja, a nagyvárad zenekedvelők egyesülete, dr. Mihály Lajos és neje, az iroda személyzet, a Des Echerolles Kruspér család a biharmegyei és a nagyvárad nőegylet, a protestáns jótékony egyesület, a Mezey házban levő ülettulajdonosok, özv. Sal Ferencné, Mezey L. és családja, a Vertán család, Sebő Pál és Anna, özv. báró Gerliczy Félixé, az önkéntes tűzoltó egylet, a Kányavár, Fehér Károly, a Pannonia vendéglőse stb.

A nagyvárad mentő intézmény elnöksége mint megalapítójának, szintén remek koszorút küldött a ravatalra.

A debreceni kir. közjegyzői kamara melynek választmányi tagja és pénztárnoka volt az elhunyt, külön gyászjelentést adott ki.

A nagyvárad nemzeti munkapárt, melynek Mezey Mihály nem csak tagja, hanem egyik előke volt, elhatározta, hogy az elhunyt korporsójára nem helyez koszorút, hanem gyűjtést indít a Sztaroveszky gyermekórához ingyen gyógyszer alapja javára.

A város részvéte.

A mélyen lesújtó gyászeset alkalmából Nagyvárad város tanácsa tegnap délelőtt Rimler Károly polgármester elnöklete alatt ülést tartott, hogy megállapítsa, miként fejezze ki részvétét Nagyvárad városa elhunyt jeles fiának halála felett.

Rimler Károly polgármester a fájdalomtól el-elcsukló hangon, könnyezve emlékezett meg Mezey Mihályról a város érdekében kifejtett önzetlen tevékenységéről. Mély megindulással ecsetelte a nagy veszteséget, amely úgy a várost, mint egész közéletünket sujtotta a gyászeset által.

Indítványozta :

A tanács jegyzőkönyvében fejezze ki mélyen érzett részvétét és érdemeit örökítse meg ;

ugy a tanács, mint a tisztikar testületileg vegyen részt a temetésen ;

a város nevében koszorút helyezzen a ravatalra ;

a város diszírshelyet jelöljön ki és adjon porhüvelyécskét ;

továbbá tegyen előterjesztést a tanács a

az a Remény bemutatója volt. Első sorban a rendezést kell kiemelni. Hatásos volt és mégis realiztikus tudott maradni. A II. és III. felvonás drámai vége kitűnően sikerült. Csak két apróságot vettünk észre : a II. felvonás végén a sietség és a zaj miatt elveszett a Bárend rémült végszava : »Soha sem látz többé anyám, soha ! Pedig ennek valósággal át kell hasítania a levegőt, mert ez a pointja a jelenetnek. A III. felvonás végén pedig különös volt, hogy a szél az egyik ablakot állandóan négy-negyed ütemben hol kinyitotta, hol becsapta. Ez a szabadosság nem annyira rémitő, mint inkább humoros volt. Szerencsére nem sokan vették észre. Egyébként mindkét felvonás végén általában az egész rendezés kiváló munka volt. Említsük meg, hogy Sik Rezső volt a rendező. Az egyes szereplők egyenként és összesen is kiváló produkáltak. Angyal Ilka érdemi meg első sorban a főlemelést. Az ő Johannája (vagy ahogy a Révész megtartja az eredeti neveket és nem fordítja le Hevesivel: Kniertjéje) klasszikus tökéletességgel ábrázolta a tehetetlen, önző, alázatos, megtört öreg asszonyt. Maszkja, hanghordozása, mozdulatai: egyaránt tökéletesek. Ahogy az utolsó felvonás végén kidöcög, az maga az életből elerített kitűnő kép. Étsy Emilia a szenvedélyes fiatalságot ábrázolta annak minden perzselő tüzével és hevességével. A III. felvonás végén zúgó tapsvihár az ő hatalmas alakításának szólt. Pompás partnere volt Tóth Elek. Igazi nyers tengerész, még nyersebbé téve szociáldemokrata allűrökkel. Sőt: az I. felvonás

törvényhatóságnak, hogy a Kert-utcát Mezey Mihály-utcának nevezze el és

festesse meg az elhunyt arcképét a város háza számára.

A tanács az indítványt határozattá emelte.

A tüdővész ellen védekező egyesületben.

A nagyvárad tüdővész ellen védekező egyesület igazgatóválasztmányát, melynek az elhunyt tagja volt, Fetszer Antal felszentelt püspök a gyászeset alkalmából ülésre hívta össze.

Fetszer Antal felszentelt püspök az egyesület elnöke emlékezett meg az elhunytól, mérhetetlen fájdalmas gyással. Az egyesület és bizottságok tevékeny és munkás tagjának elhunyt sujtotta Nagyvárad minden hű fiának szívet. Mezey Mihály elejétől kezdve buzgó tagja volt az egyesületnek. Nem érzi hivatva magát — ugymond — hogy Nagyvárad legkiválóbb polgárának életét méltassa, de a fiatal egyesület életéből is megállapíthatja, hogy Mezeynek minden szép és jó iránti buzgalmából, munkásságából ez az egyesület is kivette részét. Indítványozza, hogy határozza el az igazgató-választmány:

az egyesület jegyzőkönyvébe iktatja a gyászeset alkalmából érzett részvétét s az elhunyt érdemeit; a gyászoló családhoz részvétiratot intéz. Hogy koszorút tegyen-e az egyesület a ravatalra, vagy koszorú megváltás címén adakozeanak az egylet javára, ezt az igazgató-választmányra bizzza.

Dr. Hoványi Géza inkább az adakozás mellett van s ez ment határozatba is.

Nyomban mintegy 150 koronát adakoztak a jelenlevők.

A temetés.

A temetés ma, szombaton délelőtt 10 órakor lesz s azt az önkéntes tűzoltó egylet rendezi.

Mivel a gyászház udvara igen szűk, a Szent László-téren, a Szent László-szobor és a templom közötti részen állítják fel a mennyezetes ravatalt. A rendőrség és a tűzoltóság kordont húz s ezen belül tart fenn helyet a küldöttségeknek.

Tegnap estig a következő egyletek, intézetek jelentették be megjelenésüket :

Nagyvárad város törvényhatósága, a magyar államvasutak forgalmi főnökségének tisztikara, a református nőegylet, a biharszilági olajgyár, a biharszilági önkéntes tűzoltó egylet, a Szigligeti Színház és a tantestület dalárdája, a Kányavár, a Székelyhidi önkéntes

első jeleneteiben még keményebb hang sem ártott volna. Ebben a felvonásban maszkja valóban a kiszabadult rabra emlékeztetett, a következőben pedig játéka hatalmas erejével lepett meg. Bárend szerepében Turányi mutatott be sok igyekezetre valló alakítást. Csak még kevesebb merevség kellett volna a tartásba és a tengertől való irírozást kellett volna hanghordozásában még jobban átérznie mindjárt az I. felvonástól kezdve. A II. felvonás hatásos végjelenete — a fentebb a rendezésnél említett kisebb kifogástól eltekintve — egészen sikerült s ez főleg a Turányi érdeme. Igen jó alak volt Hunyady József a Jansen szerepében. Hideg nyugalma pompás ellentétet adott a többi szereplő szenvedélyességéhez. Sik Rezső maszkja kissé túlzott. Nem a hajóácsot, hanem a vén cigányt ábrázolja. Játéka igen jó, mint rendezőt pedig első sorban emeltük ki. Minden tekintetben kifogástalan volt ellenben a két menházbeli öreg, Leövey Leó és Kassay Károly. Epizód szerepeiket első színvonatra tudták emelni. Kisebb szerepekben T. Pogány Janka, Szentgyörgyi Márta, H. Körrössy Juei, Asszonyiné és Pálfi ügyeskedtek.

Az összjáték külön dicséretet érdemel. Minden jelenet folyékonyan pergett le. Ebben a tekintetben különösen kiemelendő a II. felvonás néhány középjelenete és a III. felvonásban a halászsasszonyok kávézó estélye.

A színház csaknem egészen megtelt közönséggel. A milyen jól sikerült a bemutatás, bizony lehet több telt házra is számítani.

tűzoltó-egylet, a tanítószög monstre küldöttsége a nagyváradai zenekedvelő egyesület, a Bihar-megyei nő-egylet és Erzsébet-árvaház, és a belényesi önkéntes tűzoltó-egylet.

A református egyházi énekkar éneke és a lelkes imája után, a színházi és a tanítói énekkar *Belezay* Antal vezetése alatt gyászdalt ad elő.

A Szent László-térről a gyászmenet a tűzoltó őrtanya udvarára vonul, a hol szintén lesz ravatal felállítva.

Itt Jelinek Géza a tűzoltó-egylet nevében mond bucsu beszédet.

Ezután a gyászmenet kivonul az újvárosi temetőbe, ahol örök nyugalomra helyezik a feledhetlen emlékü kiváló férfit hült tetemét.

*

A színházi énekkar és tanítók énekkara a temetést megelőzőleg fél 10 órakor összpróbát tart a városházán. *Belezay* Antal zenetanár felkéri mindkét énekkar tagjait ez uton, hogy fél 10 órakor a városházán pontosan megjelenni sziveskedjenek.

*

A Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok tisztelt tagjait felkérem, hogy felejthetetlen emlékű tagtársunk: *Mezey Mihály* kir. tanácsos, közjegyző urnak f. hó 8-án — szombaton — délelőtti 10 órakor végbemenő temetésén minél számosabban megjelenni sziveskedjenek.

Nagyvárad, 1910. okt. 7.

Reismann Mór,

*

A tanítók *Mezey* emlékének.

A vármegyei hivatalos Tanító-Egyesület Központi járás Körének szombat délelőtti 10 órára hirdetett gyűlése fél 10 órakor fog kezdődni, hogy a tanítószög *Mezey Mihály* volt kir. közjegyzőnek — aki egész életét a magyar kultúra becsületés és önzetlen szolgálatának szentelte — végső tisztességtételén teljes számban résztvehessen. A megboldogult emlékének megörökítendő koszorúmegváltás címén a tanítószög a gyűlésen kijelölendő célra *Mezey Mihály* alapítványt létesít. Az alapítvány növelésére m. t. kartársait, továbbá az elhunyt jó barátait, tisztelőit és ismerőseit is mély tisztelettel fölkeri.

Bodnár János,
köri elnök.

UJDONSÁGOK.

* **A X. Katholikus Nagygyűlés.** A X. Katholikus Nagygyűlés védőségét ujabban a püspöki kar tagjai közül *Szabó János* v. b. t. t. szamosújvári gör. kath. püspök és *Hajdu Tibor* dr. pannonhalmi főpát fogadták el s erről a Katholikus Országos Szövetség elnökségét értesítették.

* **Kinevezés.** A király *Plopu György* dr. nagyváradai ítélőtáblai bírót számfeletti kuriai bírónak nevezte ki.

* **Kersch Ferenc halála.** Nagyváradon is széles körben ismerték a magyar egyházi zenének egyik legtalentumosabb művelőjét, a váradai székesegyház egykori karnagyát *Kersch* Ferencet, kinek halálhírét vesszük a primási városból. Folyó hó 6-án hirtelen következett be a halála s tegnap délután el is temették a bazilika sírboltjába. Halála érzékeny veszteség a magyar egyházi zenére, melynek művelésében az elhunyt kiváló sikereket ért el. *Sursum cordája*, melyből a képezészek tanulják ma az egyházi zenét, sokáig meg fogja őrizni emlékét.

* **Eljegyzés.** *Csáky Sándor* helybeli jónevű vendéglős eljegyezte f. hó 6-án *Körössy Irmát*, *Körössy István* vendéglős szépműveltségű és kedves leányát.

* **A megye közszükségleti alapja.** A megye 1910. évi közszükségleti alapjának jóváhagyása a júniusi közgyűlés idején még nem érkezett le ugyan a megyéhez, de azt az ígéretet kapták, hogy az alap költségvetése föltétlenül jóvá lesz hagyva. Erre az ígéretre támaszkodva a júniusi közgyűlésen több segílyt szavazták meg. Es pedig *Percel Mór* tábornok és *Horváth Mihály* emlékének megörökítése, az aradi vértanúk vesztőhelyének megváltására, a belényesi munkásgimnáziumra, a Régészeti egyesületre, *Mikszáth* jubileumra, a versenyegyletre és az országos gyermekszanatoriumra kisebb nagyobb összegeket szavaztak meg. A költségvetést a múlt hónapban a megye nagy meglepetésére a belügyminiszter nem hagyta jóvá s azon oly nagy töréseket fogantatosított, hogy a megmaradt tételekből a legszükségesebb kiadásokat is csak alig tudják teljesíteni. Tegnap a fenti segílyezések ügye is leérkezett a minisztertől. A miniszter kérdést intézett most a megyéhez, hogy a fent elősorolt tételek fedezetet találnak-e a redukált költségvetésben? Ha nem találnak, akkor nem fogja jóváhagyni a segílyezéseket a miniszter. A megye különben most úgy áll, hogy semmiféle kulturális célt, vagy jutalmazást, a tisztviselők segílyezését egyáltalán nem tudja előmozdítani. Ezen az állapoton most úgy fognak segíteni, hogy kérték fogják a minisztert, miszerint törvényhatóságilag adjon felhatalmazást arra, hogy a megye 15 százalék pótdót vethessen ki.

* **Fogadalomtétel és beöltöztetés az Orsolya-zárdában.** Míg a szabad természetben az ősz a fák sárguló leveleivel a mulandóság képét varázsolja élénk, addig a lélek természetfeletti életében újra és újra a kegyelem élete ébredésének örvendetes jeleivel találkozunk. Ilyen örvendetes jel az a körülmény, hogy bármily nehéznek találja is az önmegtagadás és áldozatos lemondással teljes életet a világ, mégis folyton találkoznak e hithideg időben is, kik a szerzetesi élet hivatalásával járó kötelek teljesítése által iparkodnak megszerezni a meny örömeit és beöltöztetnek valamely szerzetesi rendbe. Így az *Orsolya zárdá* templomában folyó hó 9-én reggel 8 órakor tizenkét hajadon fogja abbéli óhajátását kifejezni, amidőn *Fetser* Antal felsz. püspök, káptalani helynök előtt: *Orosz Erzsébet* — S. M. Emilia; *Kinczel* Rozália — S. M. Katalin; *Fischer* Teréz — S. M. Conbanti; és *Heinsich* Mária — S. M. Szalézia egyszerű fogadalmat tesznek; továbbá *Beczakay* Anna — S. Anna Mária Petronella; *Fessler* Iona — S. M. Orsolya; *Mészáros* Róza Jolán — S. M. Nekomucemt; *Hanga* Teréz — S. M. Augustina, *Csuzi* Anna — S. M. Cécilia karbeli apácáknak; *Puttinger* Erzsébet — S. M. Emerika; *Smak* Juliánna — S. M. Rafaella; és *Bálintfi* Erzsébet — S. M. Rozália laika testvéreknek öltöztetnek be. A fogadalom kivétel, beöltöztetés lélekemelő szertartásait s az azt megelőző ünnepélyes szent misét és szent beszédet *Fetser* Antal felsz. püspök és káptalani helynök tartja.

* **A hivatalos lapból.** A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Dobrossy* Lajos sonkolyosi állami elemi iskolai tanítót a belényesi állami elemi iskolához eddigi minőségében áthelyezte és *Imre* Lószef okleveles tanítót ugyancsak a belényesi állami elemi iskolához kinevezte.

* **Tűz a pályaudvaron.** Az éjjel a pályaudvaron egy benzinhordókkal telt teherkocsi ismeretlen okból meggyuladt. A tűzoltók a tűzhöz kivonultak, de nem tudták megközelíteni a tüzet a nagy forróságtól. Az egész kocsi elégett. A kár 15000 korona.

* **Fodrász-üzlet,** szépen berendezve, havi 280—300 korona kimutatható jövedelemmel átadó. Cim a kiadóhivatalban.

* **Városrendezési ügyek.** Fontos ügyekről tanácskozott tegnap délután a városházán Nagyvárad város szépészeti és közlekedési szakbizottsága, *Komlóssy* József elnöke alatt. — A főmérnök kidolgozta a szükséglakások tervét, amely szerint az Ősítőren, a Tátray-féle vasöntőde mellett 6 lakás építenék e célra. A szakbizottság a terveket elfogadta. — *Sztarill* Ferenc kérte a várostól, hogy a színházi diszletraktárt adja el neki s a telek hátsó részén levő udvaron felépíti a színházi diszletraktárt, a telek utcai részét pedig megvásárolja, akként hogy, 3500 koronája megmarad a városnak. A szakbizottság azt javasolja, hogy a telek utcai részét nyilvános árverésen adja el a város és a hátsó részen építse fel a diszletraktárt, amelyhez öt méteres boltozott kapu bejáratot hagyja az utcai telek új tulajdonosra. — Ezután elfogadták a telekfelosztásról készített szabályrendeletet, az 5. szakasz azon módosításával, hogy a város a közműveket köteles 60 nap alatt elkészíteni, s ha nem, az építkezés megkezdhető. — Egész sereg utca elnevezés iránt beadott kérvényt tett át véleményezés végett a tanács, de a szakbizottság a régi utcák neveinek megváltoztatását nem tartja sürgősnek, azonban van három még névtelen új utca és pedig a *Schlahutér* Rácóczi-ut között, a *Gerliczy* háznál levő új utca, *Várad-Velencza* a *Templomtérrel* szemben nyitott új utca és *Várad-Velencza* a *Pogány-féle* telken nyitott új utca, amelynek elnevezése rendkívül sürgős, mert posta és más kézbesítés fennakadást szenved. — A falragaszok ügyének rendezéséről szóló szabályrendeletet elfogadta a szakbizottság. — Végül bemutatta a főmérnök *Pável*-utcának *Vitéz*-utcáig leendő meghosszabítására készített tervet. A bizottság örömmel fogadta a tervet s utasította a főmérnököt, hogy a terv keresztülvitelének költségvetését készítse el.

* **Medve a csordában.** A *Lunkaszpric* határában legelésző csordát nagy veszedelem fenyegette tegnap délelőtti. A szeliden legelő jószágok mögött az erdőből ugyanis egy hatalmas tenyeres-talpas medve lopózott. A medve azonban nem érthette el a csordát, mert mikor néhány lépésnyire volt tőle, az éppen arra járó *Fecher* János főerdész célba vette a veszedelmes jószágot és egy jól irányult lövéssel leterítette. A bravuros lövésért a főerdésznek az egész járás puszkásai gratuláltak.

* **Felakasztotta magát a kolera miatt.** Mint *magyarcsékei* tudósítók jelenti, ott tegnap délután két órakor öngyikosságot követet el egy ispán, a kolerától való félelmében. *Pikó* Gábor 50 éves ember, aki *Korda* Andor földbírtokosnál mint ispán volt alkalmazva évek óta, az utóbbi időben állandóan hangoztatta, hogy nagyon fél a kolerától. Tegnap délelőtti egy kocsmában alaposan felöntött a garatra és mikor már elég iluminált állapotban volt ki ment a szőlőbe és ott felakasztotta magát, Mire észre vették, már meg volt halva.

Üzletáthelyezés.

Tisztelettel értesitem a helybeli és vidéki intelligens uri hölgyközönséget, hogy

- nődivat kalap-szalónomat -

Rákóczy-ut 3. szám alól ugyancsak **Rákóczy-ut 9. szám** alá, a Belvárosi Takarékpénztár épületébe helyeztem át.

Szives pártfogását kérve, vagyok kiváló tisztelettel

Amigó Franciska
Nagyváradon.

* Ahol a macskákra vadásznak. Különös feljelentés érkezett a napokban a belügyminiszterhez Komádi község csendőrsége ellen. A feljelentést Szabó Lajos és két társa tették. Szabóék a feljelentést a komádi csendőrök ellen tették amiatt, mert azok főszolgakirói rendeletre elkobozták az ő fegyvereiket. A feljelentésben Szabóék elmondják, hogy ők a fegyvert ragadozó állatok ellen használják és pedig egerek, patkányok, vércsék ellen. Az egerek ellen ugyan macskákat is használhatnának, azonban a macskákat a jegyző bizalmas emberei lelővöldözik. A feljelentésre a belügyminiszter elrendelte a vizsgálatot.

A legújabb!	A legszebb!
Felöltők	Bluzok
Kosztümök	Aljak
Toilettek	Pongyolák
	Gyermekruhák

Készen és méret után olcsó szabott árak mellett. Szövet, selyem ruha kelme különlegességek.

SPITZER BÉLA
Nagyvárad, Rákóczi ut.

Elsőrendű angol és francia gyászruhák 12 óra alatt készülnek.

x Lloyd kávéház ujonnan épített és fényesen berendezett téli kerthelyiségében október hó 7-én a *Vitális*-féle képen kívül a következő nagy sikerekben gazdag képek lesznek bemutatva. 1. Nemeslelkű indiánus. 2. Ifjúkori barátok. 3. Egy görbe nap. 4. Boszorkány ajándéka. 5. Amerikai box-verseny. 6. Erdész leánya. 7. Szerencsén udvarló. 8. Pluvion kiemelése. Beléptidij nincs. Kezdeté este 9 órakor. Kitűnő ételek, italokról gondoskodva van. A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri mély tisztelettel *Hartstein és Orlei* kávéház tulajdonosok.

Őszi idény

beköszöntése alkalmával felhívjuk a t. vásárló közönség figyelmét

helyi gyártmányainkra,
melyek csak fiók üzletünkben jutnak eladásra **szabott egységárak** mellett.

Moskovits Farkas és Társa
cipőgyár R.-T. Nagyvárad.

Központi fiók üzlet:
Kossuth-utca gyár épület.

II. fiók üzlet:
Rákóczi-ut Bazár épület.

Vidéki megrendelések pontos és gyors elintézését nyerne.

x Villamos osillárt ne vásároljon, berendezést ne készítsen, míg **Stern** nel a Bémer-téren nem beszél, felvilágosítok bárkit, ha nem is vásárol nálam. Terveket díjmentesen készítek. Raktáron tartok villamos és gáz főzőket, vasalókat, Wolfram és izzó lámpákat gyári áron házhoz szállítok. Bémer-tér 3. Telefon 556.

Friedländer I. Izsó
angol divat-szabó
Nagyvárad, Szt János-utca.

Halál a sineken.

Öngyilkos elmebeteg.

Tegnap reggel, Székelyhid és Bihar-Diószeg között a vasuti sineken egy elgázolt és felismerhetetlenségig szétroncsolt emberi hullát találtak.

A zsebében talált írásokból kitudódott, hogy az *Györy* József csokalyi lakos hullája, aki minden valószínűség szerint öngyilkossági szándékból feküdt a vonat elé.

Székelyhidi tudósítónk jelentése szerint Györi József 43 éves, jómódu parasztember volt és két gyermeknek az atyja. Boldog házasságot élt feleségével, az utóbbi időben azonban elmebaj tünetei kezdtek mutatkozni rajta. Folyton azt beszélte, hogy megvált az ételtől. Es ezen szándékát több ízben végre is akarta hajtani.

A múlt hetekben kétszer követett el öngyilkosságot. Revolverrel magára lőtt, de nem jól talált egyszer sem. Mind a kétszer kigyógyult sebéből.

Sebével legutóbb a debreceni közpórházban ápolták, honnan pár nappal ezelőtt tért haza teljesen meggyógyulva.

Otthon aztán újra előfogták a gondolatok. Nem tudott szabadulni a halál gondolatától és végre is egy biztos módot választott: a vonat elé feküdt.

Székelyhidi tudósítónk jelenti még azt is, hogy az öngyilkos zsebében egy levelet találtak, melyben valószínűleg az öngyilkosság oka van megírva. E levelet azonban még nem bontották fel.

Az ügyben a vizsgálat megindult és megállapították, hogy a vasuti személyzetet nem terheli gondatlanság. Az ügyészség a temetési engedélyt megadta.

NYILTTÉR.

BÚTOR

jó kivitelben, jutányosan

REISZ

butorgyárában

Nagyvárad, Kossuth(Sas)-u.7.

ZENE ÉS MŰVÉSZET.

Képkiallítás a megyeházán.

Az országos magyar királyi szépművészeti akadémia növendékeinek olaj, víz pasztell-festményeiből, rézkarcaiból álló érdekes kis kiállítás nyílt meg tegnap a megyeházán, melynek megtekintését *melegen ajánljuk* a művészet kedvelőinek figyelmébe.

Bennünket nagyváradiakat elsősorban *Fekete Zoltán*nak régi jóhírű, tekintélyes fényképésznünk, *Fekete Sándor* fiának művei érdekelnek, melyek minden személyes rokonszenv félretétele mellett is a kiállítás legértékesebb, vagy mondjuk legüzbet igéző képei közé tartoznak. Pompás repülést produkál *Tóréstet* című vásznán, erős velős hatásos színeket ad *Vajda-Hunyadi részlet*, *Kispiac Japáni csendélet*, *Őszirózsák vázában* s egyéb kisebb tájképein. Nem kisebb kolorista *Szűle Péter*, kinek *Orgonavirág* a nagyon hanyagul odavetett csendélet ugyan, de annál pompásabb tájkép. Talán az egész kiállítás legszebb darabja *»Csöszház«*-a képe. Árnyékban lévő részének színei ép oly meglepően igazak, mint a lemenő nap utolsó sugaraitól megaranyozott kéményé. Néhány ceglédi magyar tanulmányfejet is ad, melyek élénk megfigyeléssel tanuskodnak, de inkább csak vázlatoknak mondhatók.

A kis kiállítás legjobb, legbetejezettebb figurális képe *Telek Antal* »Önarcképe«. Lát-szik rajta *Ferenczy Károly* hatása, kinek iskolájában tanult. Igen jellemző képmás, melynél csak a tulsötét háttér ellen van kifogásunk és arc egy kissé darabos pikturája ellen. Az ilyen képeket féltjük az elsötétedéstől. Valami 14 képet állított ki *Csuk Jenő*, ki főleg a figurális képeiben tulságosan színtelt-festő, impresszionista. Mintázásnak, arckifejezés finomságának még csak szándékát se mutatja. Nem mondjuk, hogy a többi képek nagy része szintén nem impresszionista, hiszen kevesen mernek most, a divat terrorja alatt másképp festeni, de *Csuk* tulságosan az. Jobb figurális képek *Kovács Gyula* férfi-aktja és *Modellje*, de nála sem ártana gondosabb mintázás. Nagyon szép, finom dolgok *Kron Jenő* rézkarcaival s egy színes aquatinta-képe, *Nógrádi* pastell-jei és *Dobrovits Péter* kórajai.

Az érdekes kiállítást ismét melegen ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

EGYESÜLETEK.

A tüdővész ellen védekező egyesület ülése.

A nagyváradi tüdővész ellen védekező egyesület igazgató-választmánya tegnap délután ülést tartott *Fetser Antal* elnökielte alatt. Elnök bejelentette, hogy a hegyi üdülőhely építésének ügye már teljesen elő van készítve. Felmerült az a veszély, hogy az üdülőhely területének közelében egy téglagyárat létesítenek, azonban ez a veszedelem elmúlt, mivel a téglagyár létesítésétől az illető pénzintézet visszalépett.

Elnök bejelentette, hogy özv. Des Eche-rolles *Kruspér Sándorné* urnő a városi árva-ház és a tüdőbetegek szanatoriuma javára rendezett hangverseny fele jövedelme fejében 350 koronát juttatott hozzá. Továbbá a nagyváradi városi vasut 50 koronát, *Grosz Andor* lipcei joghallgató szintén 50 koronát adományozott az egyesület részére. Az adományokért hálás köszönetet szavazott az egyesület igazgató-választmánya.

A tervbe vett sorsjáték ügyét, mivel a rendezéssel megbízott Mezey Mihály elhunyt, egyelőre függőben hagyják.

A halottak napján szokásos gyűjtést ez évben is megtartják s a befolyó jövedelmet három részre osztva, az egyesületnek, a városi rendező intézetnek és a gyulai József főherceg szanatóriumnak juttatják.

GYERMEK CIPŐK, GYERMEK KALAPOK, GYERMEK HARISNYÁK ÉS GYERMEK FEHÉRNEMŰEK
legjobb minőségben és
kedvező árban

REICHARD - áruháza

czégnél kaphatók.

IRODALOM.

Egy modern mindentudó.

Semmi sem jellemzi jobban a mi korunkat, mint az az ellentét, amely a művelt embernek ismeretköre és a mindennapos szükségletté vált ismeretek roppant kiterjedése között van. Az embert arra hajtja a szükség, hogy többé-kevésbé egyoldaluan képezze ki magát, ha a maga életpályája dolgaiban teljes és biztos képzettséget akar szerezni. A tudományok többi területeit kénytelen elhanyagolni, a polihistor ma már körülbelül a lehetetlenségek sorába tartozik. Viszont azonban az élet mindentalan vet fel olyan problémákat, melyek megoldásához okvetlen szüksége van mindenkinek szakmájától távoleső ismeretekre.

Mindenki tapasztalhatta, hogy mikor hirtelen egy adatra, egy tényre, vagy sürgős felvilágosításra van szüksége, a nagy lexikon célzerűtlennek bizonyul, mert a címszók roppant tömkelegében idő kell, amíg rábukkan a keresett címszóra s ha megtalálta is, oly bő és hosszas ismertetést talál, amely inkább tanulmányozásra való, mint a gyors, pillanatnyi tájékoztatásra.

Ez adja meg leginkább a kézi lexikon szükségét. Munkám, vagy olvasmányom közben fennakadok egy adaton, melyet nem ismerek, pedig nélküle nem haladhatok tovább. Arra azonban sem időm, sem nyugalom, hogy az illető tárgyról hosszas értekezést olvassak. Csak azt az egyetlen adatot keresem, amelyre szükségem van, hogy aztán tovább haladhassak. A nagy lexikon a maga tulságos bőségével nem ilyenkorra való, itt a kisebb kézi lexikon segít, amelyben hamar megtalálom, amire szükségem van és azonnal rábukkanok arra az adatra, amelyet keresek, anélkül, hogy fölöslegesen töltenem kellene az időt. A nagy lexikon bővebb felvilágosításai elmaradnak egy nyugodtabb órára.

Az ilyen kézi lexikon praktikus használhatóságát kipróbálhatta mindenki. Ha megvan is könyvszekrényemben a kézi lexikon mellett a nagy lexikon, mindig a kézi lexikonhoz fordulok előbb s csak ha nagyon bő felvilágosításra van szükségem, fordulok a nagyhoz. A kézi lexikon jobban a kezem ügyébe esik, állandóan ott tarthatom íróasztalomon, megtalálni benne, a mit keresek, alig kerül több időbe, mint ha megnézem az órámat. Ilyen mindig kezünk ügyébe eső kézi lexikont ad ki most Franklin-társulat. Címe: A Franklin Kézi Lexikon. Szerkesztésének irányító oka az, hogy mindenből csak annyit vettek fel belé, a mennyire az embernek csakugyan szüksége van, a mennyit csakugyan keres a közönség a lexikonban. Minden fölösleges dolgot elhagytak

belőle, hogy felvehessenek minden szükségeset. Mindet abban a terjedelemben adnak, a hogy szükséges; mellőzik a tájékozódást megnehezítő túlbőséget a nélkül, hogy mellőznének bármit is, a mire szüksége lehet. Bizonyára nem könnyű feladat volt megállapítani ezt a helyes mértéket, de a mai élet kivánalmainak s a mai műveltség teljes anyagának helyes ismerete alapján fényesen sikerült ez a nehéz feladat. A Franklin Kézi Lexikonna így módon megbecsülhetetlen gyakorlati segédeszköz lett a művelt magyar embernek. A nagy lexikont arra nézve, a kinek megvan, kiegészíti s arra nézve, a kinek nincs meg, pótolja.

A Franklin Kézi Lexikon az adatok megbízhatóságát és pontosságát dolgában is a legnagyobb góddal van kidolgozva. Szerkesztője Radó Antal, a kitűnő író vezetése alatt csupa kiváló szakemberekből áll, a kik a maguk szakmája körén belül a legnagyobb lekiismeretességgel és gondossággal végezték feladatukat, úgy, hogy a lexikon adataira nyugodtan támaszkodhatik bármikor bárki.

Három szép, vaskos kötet, kitűnő tartós papírosan, szép metszésű, nagy betűkkel, száznál több színes és fekete képmellékletekkel, izléses és erős kötésben. Az ember szívesen lát maga előtt, az íróasztalán, kézikönyvei közt három rokonszenves külsejű, okos kötetet. Az ára A Franklin Kézi Lexikonjának mindössze 54 korona. Megszerzése tehát senkire sem jár nagy anyagi nehézséggel. Minden jel arra vall, hogy hamarosan nagy kelendősége lesz s úgy meggyökerezik minden házában, hogy művelt magyar ember meg sem lehet nélküle.

Értesítés!

Tisztelettel értesítjük a n. é. közönséget, hogy őszi szövet újdonságaink már megérkeztek. Kérjük t. megrendelőinket, hogy őszi megrendeléseiket mielőbb eszközölni sziveskedjenek, mert most még a szorgosabb munka előtt jutányosabban tehetünk eleget nagybecsű megbízásuknak.

HÁBER ÉS TÁRSA
első amerikai férfiszabók.

Nagy Sándor utca 1. szám.

TANÜGY.

Tanítók gyűlése.

A Biharvármegyei Általános Tanítóegyesület Központi Járasköre ma d. e. 10 és fél órakor a közs. polg. fiúiskola dísztermében tartja rendes őszi köri gyűlését.

Tárgyak:

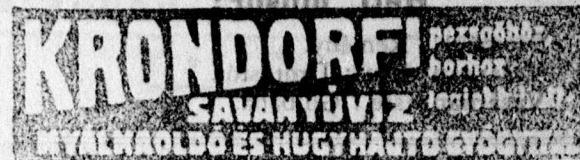
1. Az elnök megnyitója és előterjesztései.
2. Jelentés a járáskör első évi működéséről.
3. Vita tétélek:
  - a) az órarend reformja,
  - b) a tanítók munkamegosztása.
4. Tisztujtás. Az alapszabály 37. § értelmében elnök, alelnök és jegyző választása 3 évi időtartamra.

Bodnár János,
köri elnök.

Szünet az ipariskolában. A királyi tanfelügyelő ur engedélye alapján tudatom a t. tanonczartó mester urakkal, hogy folyó hó 8-án (szombaton) a tanítók gyűlése, folyó hó 12-én (szerdán) pedig a szünet miatt az ipariskolai előadások nem fognak megtartatni. A közbeeső vasárnap (f. hó 9-én) azonban a rajzórák megtartatnak. Nagyvárad, 1910. okt. 7. Ipariskolai igazgatóság.

Járványos betegségeknél

mint kolera, typhus vagy lázas betegségeknél fő a viz, legbiztosabb óvszer a

mint nyálka oldó szer, ugy magában, mint meleg tejjel vegyítve köhögésnél, rekedtségénél, fűdőhurtnál stb. legjobb gyógyszerrel ajánlatik. Nehezen emészthető, gyomorhurtnál kitűnő hatása van! Húgyhajtó gyógyital! — Kérjük minden kávéházban és vendéglőben bor vagy pezsgőhöz, mindenkinek kitűnően fog izleni.

Igazságszolgáltatás.

§ Amerikából hazatért férj. Sárközi István árpádi lakos ezelőtt 4 évvel kiment Amerikába, hátha őt is kegyébe venné a szerencse. De míg odakint kergette az aranyakat azalatt idehaza szemet vetett szalma-özvegyére Szabó Lajos cipészlegény és erősen ostromolta szerelmével. Az asszony kezdetben ellentállt a császnak, sőt levelet is irt férjúrának Amerikába, hogy siessen haza, mert baj van, a férj azonban csak nem jött, úgyhogy az asszony végre is összeállt a cipészlegénnyel. Vigan is éltek együtt, folyó év június 8-án azonban egyszer csak hazatoppant a férj. Mintha mi se történt volna, egyenesen beállt a férj jogaiba. Az asszonyt azonban a zserelmes cipészlegény sehogysem tudta feledni és inkább a halált választotta, mintsem szép csendesesen beletörődjön a megváltozott helyzetbe. Június 16-án kétszer egy másután magára lőtt, de előbb az asszonnyal is végzett. Sebeikből azonban szerencsére mind a ketten hamarosan meggyógyultak. Az ügy bírósági folytatása tegnap volt az esküdtszéken. Az ügyészség szándékos emberölés kísérlete miatt emelt vádat Szabó Lajos ellen. A tárgyaláson előadta, hogy az asszonnyal közösen határozták el az öngyilkosságot. Az asszony ellenben ezt tagadta. Az esküdtek nem bűnösnek mondták ki Szabó Lajost, miért is a bíróság felmentette. A tárgyalást Korn Alajos elnök vezette. Ügyész dr. Kármán Elemér volt.

A Haverda-pör tárgyalása.

Jánossy Aladárnak tegnapi szenzációs vallomása urálja a helyzetet. A vallomás mély benyomást tett nemcsak a hallgatóságra, hanem az esküdtekre is és ez a hatás meglátszik a tárgyaláson, amikor a tanukihallgatásokra kerül a sor. A tank szobájában van Deákné és leánya, a kik a meggyilkolt Haverdáné mellett voltak, amikor Jánossy lelőtte az öreg asszonyt. Itt van Dengl főmérnök, Haverdáné sógora, akinek a feleségére hagyta özvegy Haverdáné a vagyona nagy részét. Itt vannak továbbá a pénzügyőrök és egyéb gyanus alakok, kik Haverda Mariskát körülvették, hogy segítsenek neki a nagy vagyon elprédálásában. Az elnök együgyed tizkor nyitja meg a tárgyalást. Konstatálja, hogy az esküdtek mind jelen vannak. Tanukul be vannak idézve: Apró Ferencné, Deák Lajosné, Deák Olga, Denneberg Henrik, dr Fischer Jákó, Gross Dezső, dr Kertész Ignác, Kovács Albert, Mur József, Pusztay Imre, özv. Stefán Jánosné, özv. Vojnich FABIÁNNÉ, Vörös Szabó Józsefné, Zöldi Benedek, dr Vécsy Samu, Vojta Antalné, Dengl Alajos, Kárpáti Rezső. A tegnapi napot a tanuk kihallgatása foglalta el. A tanuk vallomása ugyanaz, amit már a szegedi tárgyalásról ismerünk.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor:

Szombat: Remény.
Vasárnap d. u.: Drótostót.
Vasárnap este: Gűlbaba.

TÁVIRATOK

Lukács László tanácskozása.

Bécs, okt. 7.

(Saját tudósítónktól.) Lukács László pénzügyminiszter ma még hosszasan tárgyalta Bienert osztrák miniszterelnökkel. A tárgyaláson Héderváry is jelen volt. A tárgyalás a költségvetésre vonatkozott.

A portugál forradalom.

Madrid, okt. 7.

(Saját tudósítónktól.) Egész Portugáliában proklamálták a köztársaságot. A rend helyreállott. Oportóban, Coimbrában és más nagy városokban nagy lelkesedéssel fogadták a köztársaság proklamálását. A forradalmárok nemcsak Lisszabon környékén, hanem a vidék számos más helyén is elpusztították a vasuti hidakat és hetek fognak beletelni, amíg a rendes vasuti összeköttetés újra megkezdődik.

Róma, okt. 7.

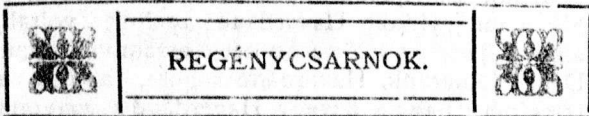
(Saját tudósítónktól.) Mária Pia királyné Gibraltárban megvárja a Regina Elena páncélos toronyhajó megérkezését s ezzel a hajóval fog Olaszországba utazni.

Madrid, okt. 7.

(Saját tudósítónktól.) A badajozsi kormányzó jelenti, hogy a forradalmárok a Necessidades és Ajuda palotákat fölrobantották.

Páris, okt. 7.

(Saját tudósítónktól.) A Times jelenti, hogy Szetubal és Ellasz helyőrsége hű maradt a királyhoz, de valószínűleg nem kezd harcot a republikánusok ellen.

Rózsika.

Írta: White-Mellville G. J.

— Angolból. — 120

Fénélon, Bayle, St. Evermond az elnyomott tömeg alá helyezték emeltyűiket és Voltaire megadta a végső lökést, mely azt a parttól legördülni indította. Más írók e tárgyak fölött megvitatták ugyanazokat az elveket, elfogadták ugyanazon érzelmeket s a mennyire képesek valának, ugyanazon irányt. A politikai szabadság és politikai gazdaságian karöltve haladtak előre.

Az »élni és élni hagyni« elv, nem kevésbé illeti a magán szabadságra, mint a közadókra. A közlekedés növekedése magával hozta a tu-

domány növekedését és míg az exact tudományok mindennap új kutatásokra, új felfedezésekre és találmányokra vezettek, a kormányzás művészete sem maradhatott megvizsgálás, boncolgatás és bírálat nélkül.

Az emberek visszavonultságukban irtak, de műveiket a világ olvasta. Eltiltani egy könyvet annyit jelentett, mint ezerszeresen növelni annak népszerűségét és elterjedését.

A nép annyival nagyobb erélyvel vitatta meg a dolgokat, mert titokban kelle megvitatni az igazságszolgáltatás részrehajlatlanságát, a választási türelmet, könyörületességet, jó akaratot, egyenlőséget, testvériséget; mit mondjak, polgártársak? nagy chartánk minden pontját, melynek célja az emberi jogok tiszteletben tartása.

— Nem akarom visszaidézni emlékeztükbe a lealjasítást, melynek alávetve valánk. Nem kell önöket emlékeztetnem az ígára, melyet leráztunk, mert annak nyomai a szegény piros betűivel bedzve maradtak vállainkon. Egyenlőtenség volt az adókban, egyenlőtenség az igazságszolgáltatásban, egyenlőtenség a munkában, szolgálatban, jutalomban és büntetésekben; s ha az enyészet változatlan törvénye engedné, egyenlőtenség iett volna tán még a sirban is.

— Sok történet erőfeszítésünk által a multban, melyre visszaemlékezhetünk, de maradt még sok tenni való. Malesherb, az a nemes-szívű bölcsész, Jean Jacques Rousesau társa és tanítványa, álmodozott és szervezett, de nem cselekedett.

Turgot magasztos nézeteivel, tiszta eszméivel, bölcs terveivel és becsületes szándékával nem szegülhetett ellent a nemesség és egyház által kifejtett roppant nyomásnak. Necker vádolva áll önök előtt — én nem ügyvédeskedem sem ellene, sem mellette — ismétlem, Necker itélete előtt áll és várom, hogy önök kimondják bíráskodásukat fölötté.

Hangos kiáltásokra, szónoklásokra fakadtak, egyszerre kitért s dühöngött a vihar, a képviselők a padokra ugráltak s ökleiket rázva ordították:

— Le Neckerrel! — Le a miniszteriumma! — a királyljal, — a papsággal!
— Le a hadsereggel! Le mindennel!

Montarbas ismerte kedélyüket. Ugy tudott azon játszani, mint egy zenész hangszerén. Ők most izzó, alakítható állapotban voltak. Ez volt a kedvező pillanat, hogy oly alakba kovácsolja őket, a minőbe akarta.

— Elég, — mondá — a bíráskodás nem jöhet kérdésbe, az itélet nem fog mellőztetni és Necker el van itélve! El vele! De megálj! A svájci nem védheti magát, de némi enyhítő körülményeket hozhat fel; felhozhatja, hogy ő csak egy svájci — egy kapus a bejárataál — egy cseléd az előszobában, kit azért fizetnek, hogy a parancsokat végrehajtsa, hogy előadja urának mentsegeit, előadja hazugságait. Anyyira bekötözve volna e az igazság szeme, hogy ne látná meg ez urat, annyira paralizálva keze, hogy ne tudná őt a mérleg serpenyőjébe tenni? Van vádamban egy más rovás. Vádolok egy más bűnt. Ismét megállok, hogy az önök itéletét halljam. Vádolom a Bourbont, hogy nemzetének létele ellen tör. Vádolom XVI. Lajost, hogy elárulta Franciaországot.

Ismét mint forgó szél toboit és dühöngött a vihar körűlte s abból egy kiáltás hangzott ki: »Bizonyítsa be!« s több mint egy kéz nyult a rejtett tör után, hogy azt annak a szívébe mártsa, ki elég vakmerő kérni, hogy még a királlyságnak is akadjon védője.

De a védő Arnold egy creaturája volt, a félbeszakítás csak arra volt számítva, hogy a beszéd hatását növelje.

— Egy polgártársunk bizonyítást kíván — mondá mosolylyal csinos arcán, mint a ki meg van győződve, hogy az ellentél érvét leronthatja. — E polgártársunknak igara van. Mi türelmesek, logikus fők vagyunk, mi nem fogadunk el semmit bizonyítás nélkül. A bizonyítás egyetlen szóból áll.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Hitelszövetkezetek ülése Nagyszalontán.

Igen népes és nagyszabású gyűlést tartottak tegnap a biharmegyei hitelszövetkezetek Nagyszalontán. A gyűlésen jelen volt gróf Tisza István is, aki elsőnek szólalt fel a gyűlésen. Megjelentek gróf Tisza Kálmán, Miskolczy Ferenc főispán, Ciffra Kálmán, Csányi Jenő, Dobay Miksa, Balogh Elek, Markovics Manó, Pirovich József és a megyei szövetkezetek képviselői igen nagy számmal. A gyűlés délelőtt volt.

A nagyszabású gyűlést Tisza István nyitotta meg rövid beszéddel. Beszédében azt u rendkívüli tegyelmeztséget és szavatosságot fejtegette amely a szövetkezetekben uralkodott. A szövetkezetek nagy horderejét méltatta s kitartásra buzdította a vezetőséget. Majd elismerését nyilvánította a szövetkezetek eddigi működéséért.

Tisza István gróf után Pirovich József központi előadó ismertette a szövetkezetek szervezetét, amelyvel eddig oly szép eredményeket értek el. A gyűlésen még Makkay Sándor és Széll Kálmán református lelkész szóltak fel.

Délben a kaszinóban 200 terítékű banket volt, melyen Tisza István is megjelent. A banketten is az első köszöntőt Tisza István gróf mondotta, köszöntőjében részletesen fejtegette a szövetkezetek gazdasági jelentőségét.

Tisza István után Széll Kálmán esperes emelte poharát gróf Tisza Istvánra. Miskolczy Ferenc dr. főispán rövid, de lelkes beszédet mondott, Beszédében hivatkozott Nagyszalonta lakosságának ama a magyar vendégszeretetére, amelyet nemrég a választások alkalmával élvezett és most ismét van alkalma azt élvezni Nagyszalonta magyar lakosságára emeli poharát.

A bankett az esti órákban ért véget.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, oktt. 6.

A gabonatőzsde.

50 kilogramonként.

Buza októberre	—	—	10.46
Rozs októberre	—	—	7.47
Zab októberre	—	—	7.98
Tengeri májusra	—	—	5.58

Irányzat: Szilárd.

Értéktőzsde.

Magyar hitel	—	—	852.—
Osztrák hitel	—	—	665.—
4%-os koronajáradék	—	—	91.70
Államvasut	—	—	760.—
Jelzálogbank	—	—	488.50
Leszámitoló bank	—	—	610.—
Hazai Bank	—	—	304.—
Kereskedelmi részv.	—	—	749.—
Rimamurányi	—	—	—
Salgótarjáni	—	—	—
Közuti vasut	—	—	766.—
Városi villamos	—	—	408.—
Adria	—	—	—

Irányzat: Szilárd.

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCSKICS GYULA.

Ha melege van,

ha fáradt, vagy unatkozik, siessen
Kecskeméthy István

„NEMZETI“ kerthelyiségébe,
hol üdülést, kellemes szórakozást,
ingyen, kitűnő italokat
és izletes ételeket

olcsó pénzért kaphat. Ha lehet, ne
menjen egyedül, hanem családjá-
val és barátaival, hogy a kellemes
szórakozást megoszthassa velök.
— Minden este fényes műsor —

mozgófénykép előadás.

A kávéház egész éjjel nyitva.

Figyelmes és pontos kiszolgálás.
Társas ebédek, vacsorák és abo-
nensek polgári árban lesznek kiszol-
gálva. — Minden nap

friss flecken.

Számos látogatást kér tisztelettel

Kecskeméthy István vendéglős, a
NEMZETI szálloda, vendéglő és kávéház bérloje.

A
„TISZÁNTUL“-ra
előfizethetni
mindennap.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40
gyertyás Wolfram lámpa darabja 3.60 kor.
100 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér.

tehát 5 százalék kartell áron alul.
Mindenemű izzólámpa különlegességek, fény-
képek és z-l ámpák ugyancsak legolcsóbb
áron kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kapha-
tók s a villamos telepen külön e-
célra épített nagy

csillár-raktárunkat
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

villamos világítás

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítést, átalakítá-
sát, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szál-
litását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat
a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

81

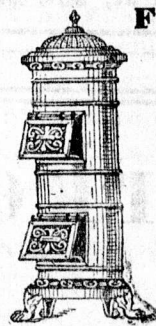
Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Baross-utca 60. számú
ház földszintjén két
szoba, konyha
és mellékhelyiségekből
álló lakás 1910 évi

november 1-től kiadó

Értekezni lehet Pol-
gári Takarékpénztár-
nál, Kossuth-u. 4. sz.

Eredeti Meidinger-töltő, szellőző és
szabályozó kályhák, központi fűtésre szol-
gáló kalorifórek, szellőzőrácsok minden
o o nagyságban o o

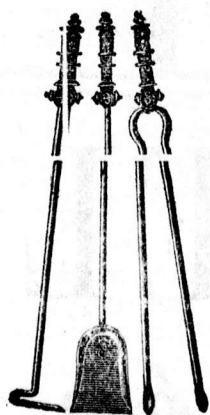
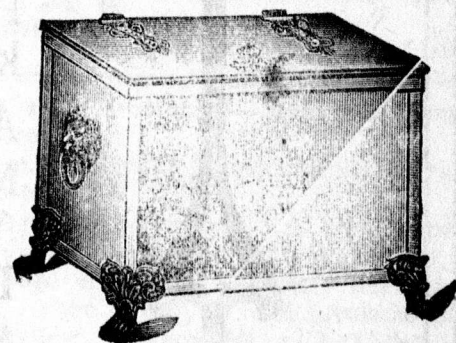
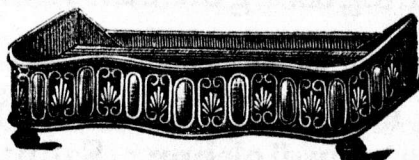
Folytonégő (Daue rbrand)

kályhák. Legolcsóbb fűtés.
A hideg beáltával egyszer
kell befűteni és egész télen
át ég. A szobákban kelle-
o o mes meleg. o o

Eisler és Vértés

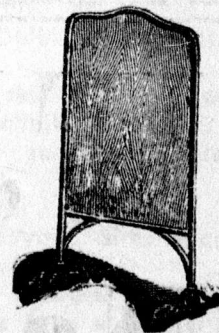
Meidinger kályhák gyára
Budapest, VII., Andrássy-u. 41.

Árjegyzék és költségvetések bérmentve.

Eredeti METEOR folytonégő és
öntött vasoszlop kályhák, takaré-
tüzhelyek, kályhatálczák, kályhaelő-
:: tétek és kályha ellenzők. ::

Fa- és széntartó kosarak tüziszerek.
a legizléseesebb kivitelben és legol-
csóbb árban

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése

Nagyvárad, Rákóczi-ut. Telefon helyben és vidéken 390.

Bornymó zsákok.

Ürmös ágyhoz
való czikkek a
legjutányosabban
o kaphatók. o

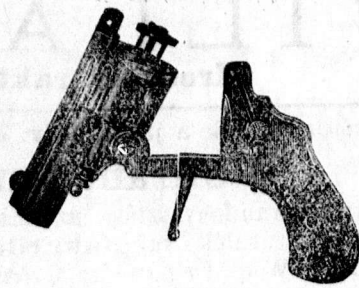
Mezey János és Társa cégnél
Szent László-tér.

Uj üzlet! Szülők figyelmébe! Uj üzlet!

Ajánlom dúsan felszerelt raktáramat. Iskola-
hegedű és tok, iskolatáskák és könyv-
hordó szíjak, iskolakötények, harisnyák, haj-, ruha-
és fogkefék, fésű, szappan, fókos tükrök,
esőernyők, reggeli és sárceipők, mosdótálak, evő-
őzők, teljes iskolai és internátusi
felszerelések legolcsóbban beszerezhetők

Gál Ferencznél,
Nagyvárad, Rákóczi-ut, Bazár-épület.

Üzlet átvétel.

Üzlet átvétel.

Tisztelettel értesitem a nagyrebecsült
fegyvertartó közönséget, hogy a 30 év
óta fennálló **SCHULLER ÁRPÁD-é**
puskaműves üzletet

átvettem és azt kellő szaktudással to-
vább vezetem. — Hivatkozva Pécsen
30 év óta létező és fennálló puskamű-
ves üzletemre, amely kétszer lett arany-
éremmel kitüntetve és pedig 1888.
:: Pécsen, 1907. kiállításon Pécsen. ::
Általam készített vagy javított fegyve-
rekért mindig kezességet vállalok. Régi
fegyvereket használhatóvá átalakítok.

Tömeges pártfogást kérek

Ladányi József,
puskaműves,
Nagyvárad, Uri-utca, 21. szám.

Magyarázat!

Hogy mennyire köztudomás a közönségnek
o az a tény, hogy a o

kolerajárvány
veszélyének esetén a tisztaság mellett
legjobb óvszer
az Esterházy-cognac

annak legjobb bizonyítéka a rendkívüli fo-
gyasztás. Hivatalosan, közjegyzőileg meg van
állapítva, hogy **Esterházy cognacgyár**
o két Egrott-féle főzőkészüléke o

1,752.000 liter bor

termelőképeséget foglal magában. Ez az
óriási szám legjobb bizonyítéka annak, hogy
**a közönség tudja, mivel véde-
kezzék a KOLERA ELLEN.**

Ez a magyarázata a rendkívüli fogyasztásnak.
Az Esterházy-cognac mindenütt kapható!

Központi iroda:

Budapest, V., Csáky-utca 14. szám.

Hirdetések

felvételnek a kiadóhivatalban.

Megérkeztek az őszi és téli !! ujdonságok !!

Felöltőkben és szörmékben eredeti modellek,
különlegességek ruhakelmékben és selymekben

Állandó nagy raktár:

Női- és Férfi-tehéneműekben, Vászón- és
Asztalneműekben, Szőnyeg- és Függönyökben.

TELEFON 54. ALAPITTATOTT 1858.

Angol costumök és francia toillettek
:: jutányos árban vállaltatnak. ::

IFJ. KOHN SÁMUEL
Nagyvárad, Bémer-tér.